

حيات

مبارد اعماميان... دنيا د اها مور حيات قاتلم...
- نيجه -

اداره مركزي :
انقره ده ، معارف ايمپلكي ياننده كي دائره
استانبول بوروسي :
انقره جاده سنده 87 نومروده
دائرة مخصوصه

نفسه سي هر يوده 15 غمرونده .
سنه لکي پوسته ايله 7,5 ليرا .
(اجنبي مملکتلر ايجين 7,5 دولار) .

ابونه : اعلان ايشلري ايجين استانبول بوروسنه
مراجعت ايديليز .
يازي ايشلرنك مرچي انقره مرکزيدر .

صاي : 87

انقره ، 26 تموز ، 1928

4 نجی جلد

مصاحبه :

بر « کتاب » لک قیچی

ادهم بك وقتيله ترجمه ايتديكي « اصول حقنده نطق » ي معارف وكالتنك معاونتيله ايكنجى دفعه باصديردى . انسانيتك فكرتاريخنى ياقيندن تدقيق ايتهمش اولانلر « ده قارت » ك بواثرينك قيمتى آكلا يامازلر ، ذوقنه وارا مازلر . « اصول حقنده نطق » ، « رونه سسانس » ديديكمز دورك علم حركتنى تتويج ايدمر ، علمى جهدهك هدفنى صراحة كوسترير . بو اوافق كتاب زماننك تدريساتنه ، علم حقنده كي تلقيسنه قارشى بر عصياندر . ده قارت فلهش قولله ژنده نه او قومش ايسه بونلرك هپسنگ يا سحتنده ، يافنده سنده شبهه ايتشدر . مکتبده كنديسنه اوكره تيلان معلومات كتله سي ايجنده محقق واقعه لر ، كوزل لافلر واردى . فقط مثبت علمك ومعاصر فلسفه نك بو بويوك مبشرى بونلره « حقيقى علم » نظريه باقيلماسنه مانع اولان ايكي بويوك نقيصه ي آكلا مشدى : بر كره بو معلومات فكرك سربستجه تدقيق واستدلانه دايانمايور ، ماهيتى تحليل ايديله مش بر عقیده استناد ايدىيوردي .

ديكر جهندن كافي درجه ده مرتبط و منسجم دكلدى . ذهنك سربستجه تدقيقنه مستند بر علم و فلسفه يولنى آچق ايجين بوتون علملرك معاصر مدنيتنه اك اساسلى عنصرى اولان « سربست » تفكرى ، هر نوع ولايت وسلطه قبول ايتمين ذهن حريتنى اعلان لازمدى . « اصول حقنده نطق » هرشيدن اول بويله بر فكر حريتي بياننامه سيدر . فيلسوف واضح وبديهي اولمايان بو تون فكرلرده شبهه

ايدهرك ذهنى سلطه دن قورتارمق اصولى بالذات نفسنده تطبيق ايتك ايسته دى . بو صورتله سربست تفكره مانع اولان انكللرى كندى روحندن قوفاركن بشريتسه بومانلردن خلاص يولنى ده كوستريريوردى . آنجق واضح وبديهي اولان فكرلرى قبول ايله مك ، هر مشكل مسئله يى جزءلرينه آيرمق واك بسپطندن ، اك قولاي آكلا شيلان قسمندن حركت ايدهرك آديم آديم ايله رله يه ايله رله يه اك معضل فكرلره چيقيمق ، بو صورتله يالكنز سربست تدقيق واستدلاله مستند منسجم « علم » وجوده كترمك مفكوره سي او زمان باويه را نه لك توريونك اردوسنده كوكلى عسكر اولان كنج ده قارتى او درجه هيجه نه كتر مشدى كه 1619 سنه سي كجه لر ينك برنده عمرينى يالكنز بو املك تحققة حصر ايلكه عهد ايتدى . واقعا بو غايه چوق معظمدى ، او كا آنجق بر چوق عصرلر عيني وجدى دويان علم آدم لر ينك مشترك مساعيلره ياقلاشيله بيليردى . فقط ده قارتك روحنى صاران بو آتش علم آدم لرى ايجين بر مثال اولدى . منفرد رياضى علملرك فوقنده كرك هندسى اشكاله ، كرك عددلره تطبيق اولونا ييله جك نسبتلرى آراشدير مقله باشقا بر تعبيرله كميت وتابعلرك عمومى نظريه سنه يوكسه لرك هندسه تحليليه نك تملى آتمقله كو . سترديكي طريقك ايلك ثمره سنى بالذات استحصال ايله دى ، فيزيكك مثبت بر علم جالنه كله بيلمه سي ايجين يورونه جك يولى اراشه ايتدى . اون سكرز واوندوقوزنجى عصرلرك عالملى هپ ده قارتك

اشارت ايله ديكي طريق اوزرنده يوروديلر . كيميا ، فيزيولوژى مثبت علم حالنه كلدى ، پيسيولوژى ، سوسيولوژى عيني هدفه وارمق ايسته يورمدنى بشريت ده قارتك صراحة تحليل ايدمه . مديكى سلطه لرى يقدى فرانسو فيلسوفنك آچدينى « فكر حريتي » بايراغى معاصر مدنيتك مشترك مقدساتندن اولدى اوچ عصرلق تاريخى دولديران انقلابلرده هپ بو بايراغك او كده يوروديكنى كورو يوز ؛ يريوزنده نه قدار فيضلى تحول اولش ايسه هيچ شبهه سز سربستجه تدقيقك ، فكر حريتنك اثيريدر . « اصول حقنده كي نطق » ده بو حريتك استعمال طرزىنى كوسترير .

ده قارت بو اوافق كتابك ياباجنى انقلابك نه قدار مهم اولديغنى پاك ايني بيليوردي ، ياپدينى ايشك غرورينى ده دويويوردى . حتى حق شناسلغه ياقيشمياچق بر مبالغه ايله اسلافتدن هيچ برشى اوكره نمديكى اعلان ايله مى بر سجييه ضعيفدى . شو قداركه ياپدينى انقلابك عظمتنى دوشو . نرك فيلسوفى معذور كورمه لى يز . بويوك انقلاب ياپانلر ا كثر يا كندى فكر و حر كترلر نده ماضينك هيچ برايزى اولمادى قناعتنى طاشيرلر . آنجق علمدر كه اونلرك فكر و حر كترلر نده مؤثر اولان عامللىرى كوسترير . بويوك انقلاب وجوده كتره نلرك دماغى ا كثر يا كندى تفكرلرى و حر كترلرى اوزرنده بويله بر تحليل ياقمغه مساعد دكلدر .

بو قدار مغرور ، عقیده لر ينك هپسندن شبهه ايدمه جك درجه ده نفسنه قارشى قهرمان

بر قونفرانس

اجتماعی مصاحبه

« آهريقا متفكر لرژدن مستر دوسهل ه . قون وهل ، الماس معدناري » آدلي بو مشهور قونفرانسني دنيسانك هر طرفنده بيكرجه دفعه تكرار ايتش ويالكر بو قونفرانسدن ايكي ميليون ليرادن فضله برروت قازانمشدر .

برقاج سنه اول دجله وفرات نهرلري جوارنده دولاشديغمن زمان بغدادده اجرتله طوتديغمن اختيار برعرب بزه رهبرك ايدييوردي . بو اختيار ، يوله بزه رهبرك ايتمكه قالمياور ، مراقلي ، سحرلي ، اسكي يكي ، غريب آشنا حكايله آ كلاتمقله ده بزي اكنديرييوردي . بو حكايلهرك چوغني اونوتدم ؛ اونوتديغمه ده اي ايتدم . يالكر بزي سي هيج اونوتمايه جنم . رهبريمز بو حكايله ايچون : « سزه اويله بر حكايله آ كلاتمجنم كه بن اوني يالكر خصوصي دوستلريمه سويلهرم . » ديمشدي . « خصوصي دوستلر » تعبري نظر دقتي جلب ايتديكي ايچون حكايله به بالخاصه دقت ايتدم . دقت ايتمكه ده جوق اصابت ايتشم . قوله جدن نشأت ايدن 1674 كنجاك بو حكايله يي وقتيله ديكله مش اولامدن ممنون قالدقيرني كورمكه عادت بو يوك برمنت حسي دويويورم .

اختيار رهبر حكايله سنه شوبله باشلادي : وقتيله سندن نهر جوارنده علي حفيظ اسمنده بر عجم ياشايورمش . كنيش برچفتلكي ، الماقلري ، حبوبات تارلاري ، باغچلري ، فائضه ياتيريلش بول پاراسي وارمش . علي حفيظ ، زنكين وحالندن ممنون بر آدامش . حالندن ممنونش ؛ چونكه پاراسي وارمش . پاراسي وارمش ، چونكه حالندن ممنونش . بركون بوچفتلكي ، شرقت حكيم آداملرندن بر بوديست راهب زيارت ايتمش . راهب ، آتشك كنارينه اوتورمش واختيار چفتجي به دنيسانك ناصيل وجوده كلديكني آ كلاتمغه باشلامش : دنيا وقتيله برسيس طبقه سندن باشقه برشي دكلش . يدقدرت ، پارماغيله بوسيس طبقه سني - كيتدجه سرعتي آتيرمق اوزره - ياواش ياواش دوندورمكه باشلامش . نهايت دونه دونه سيس طبقه سي بر آتش كتله سي حاله كلس . بو آتش كتله سي فضا ده دونه دونه ديكر سيس طبقه لري آراسندن كچمكه وجوارنده كي رطوتي تكائف ايتدرمكه باشلامش . دوشن ياغمو رلر آتش كتله سنك سطحني صوغومش . كتله نك سطحني قابوق باغلامش . كتله نك ايچنده كي آتشلر ، قابوقدن فيرلا دجه بوكونكي دنيا مرك داغلري ، يماجلري ، واديلري ، اووالري وچايرقلري

تولوم ، نچين كله يورسك ؟ يوقسه ، سنكه بوغوشوب غلبه ايتمه مدني قورقويورميسك ؟

قورقوا ، بر زمان طالع و دنيايه پرواسزجه ميدان او قوياو او اسكي انسان دكل . جسارتله كله بيليرسك . بوغازيكه صاربلام ، تسليم اولورم . بن ضعيف بر سس اولاجم ، سس قاصيرغا اول ، بن سوروكله كوتور .

ما جارجهدن ترجمه ايدن : نجمي

اوجاگك اوزرينه فويدي وبر داه اونكله مشغول اولادي .

برقاج كون صوكرا اختيار راهب علي حفيظك خلفي زيارته كلشدي . قاني بي آچوب اودايه كبرنجه اوجاگك اوزرينه كي طاشي كوردی . هان ياقلاشدي ، الله آلدی و : « آمان ، ايشته بر الماس پارچاسي . يوقسه علي حفيظ دونديمي ؟ » ديدی . چيفتلك صاحبي : « يوق ، علي حفيظ دونمدي . بو طاشي بز شوراجقه باغچه ده بولدق . » ديه جواب ویردی . راهب : « جانم بن الماسي طانمازيم ؟ اي بيليورم كه بور الماس پارچاسيدر . » ديدی . نهايت ايكي سي باغچه به كيتديلر و بياض قوملري اللريله قاريشديرمه باشلاديلر . برده نه كورسونلر ! ايلك الماس پارچاسندن داه اوزرهل و داه اوزرهل قيمتلي الماسلر . . .

بونك اوزرينه رهبرم - حقي اوله رق - ديدی كه : « ايشته تاريخك اك محتشم معدني اولان ، حتي « كيمبرلي » معدنه بيله فائق بولونان « غولفوندا » الماس معدني بوصورتله بولوندي . انكليز وروس حكمدارلرينك تاجلرنده كي « قوهيوز » و « اورلوف » الماسلري كه دنيا نك اك ايري الماسلريدن . اومعدندن كلشدر . »

اختيار رهبر ، حكايله سنك ايكنجي فصلي بتيترنجه سرپوشي الله آلدی وهواده صاللايه رق حكايله نك حكمتنه نظردقتي جلب ايتدی . ديدی كه : « علي حفيظ غريب بر ملكتده ضرورت وسفات چكرك اتجار ايدمكه يوردنده قالوب كندی باغچه سني قازسه ايدی آراديني الماس معدني بوله جقدی . چونكه اوندن صوكرا او - كي چيفتلكك هر طرفنده هر كوره ك ضربه سي ، حكمدارلرك تاجلريني تزيين ايدن قيمتلي الماسلر چيقاردی . »

رهبرم حكايله دن چيقارديني حكتي سويله نجه بو حكايله يي نه دن يالكر « خصوصي دوستلري » تخصيص ايتديكني آ كلادم . فقط بو حكتي بنمده كندی كنندمه كوره بيله جكمي سويله مدم .

اختيار عرب ، سويله مك ايسته ديكني دوغرودن دوغرويه سويله مكه جسارت ايدمه يوبده لافيرديني دولاشديره رق سويله ين آوقاقلر كي ، ديمك ايسته . يوردی كه « بعضي آمريكان كنجلري ، دجله ساحلنده سياحت ايدمكه جكلرينه كندی يوردلرنده ، آمريقاد قالمش اولسه لر داه ايني ايدرلر . »

مقصديني آ كلاديغني كنديسنه سويله مدم . يالكر آ كلاديغني حكايله نك بنم عقلمه باشقه بر حكايله كتيرديكني سويله مدم . اوحكايله يي سزه ده آكلانيم : 1847 ده قاليفورنياده بر چيفتلك صاحبي ، جنوبي قاليفورنياده بر آلتون معدني كشف ايديله يكي ايشيدير . آلتون حرصيله چيفتلكني قولونهل « سوتهر » ه ساتار و بر داه اوني دونه مك اوزره چيقار كيدر . قولونهل سوتهر ، چيفتلكك ايچندن كچن دره نك اوزرينه بردكيزمن تأسيس ايدر . بركون قولونهل ك كوچوك قيزي صوك كنارندن براز ايضلاق قوم آلير ، ايجري كتيرير و آتشك او كنده قوملري پارماقلريله قالبورلاركن اوراده بولونان بر مسافر ، قاليفورنياده ايلك كشف ايديلن آلتون ذره لر ينك

وجوده كلس . كره نك ايچنده كي آتش فيرلاركن سرعتله صوغوديني زمان غرايت وجوده كلس . داه اوزرعتله صوغوديني وقت آلتون ؛ آلتون صوكرا الماس حاصل اولمش . اختيار راهب الماس ايچون « كونس ضياسنك طوكمش دامالريدن . » ديمش و علي حفيظه باش پارماق جمنده بر الماس اولسه بوتون قصبه جواريني صاتين آله بيله جكني ؛ اكر بر الماس معدني اله كچيرسه ثروتي سايله سنده بوتون چوققوريني تخته كچيرمكه امكان بولونه جفني سويله مش . علي حفيظ ، الماس حقنده كي شيلري و الماسك قيمتي ايشيدنجه او كيجه ياتاغنه جوق فقير بر آدام اوله رق كيرمش . هيج برشي غائب ايمه ديكي حالده فقير اولماسي ممنون اولماديغندن ؛ ممنون اولماسي ده فقير اولديني قورقوسندي . بر الماس معدني بولاق خولياسيله او كيجه علي حفيظك كوزينه اويقوكيرمه دي . ايرته سي صباح ، تلاشله راهبي بولدی : « الماسي نرده بوله بيليرم ؟ » ديه صوردی . راهبده « الماسيمي ؟ الماسي نه يابه جقسك ؟ » ديه جواب ویردی .

— فوق العاده زنكين اولق ايسته يورمده . . .
— اوحالده كيت آرا ، بولورسك . بولديكي الماس ، سنك اولور .

— اييا ، نزهه كده جكمي بيلمه يورم .
— داغلر آراسنده بياض قوملر اوزرينه آقان بر ايرماغه تصادف ايدرسه ك اوراده داه االماس بوله بيليرسك . ايش كيدوب بولمده .

بونك اوزرينه علي حفيظ ، يوله چيغمه قرار ویردی . چيفتلكني صادي . پاراسني طوپلادی . عالمه سني طانيدقارندن برينك يانه بر اقدی . الماس آرامغه چيقدی . تحرياته ، فكرجه بويوك بر اصابتله آي داغلرندن باشلادی . صوكرا فلسطينه دوغرو كلدی . اورادن اوروياي دولاشدی . نهايت پاراسي بيتدی . فقر ، ضرورت وسفات ايچنده اسپانياده بارسلونا لياني ساحلنده دوروركن بر مد دالفا سنك هجومه قالدی . زواللي ، متأثر ، مضطرب واولكون آدام ، اودالغايه كنديني آتمق ايچون ايچندن كلن قورقونج آرزويي يكمه مدي . كوپوكلي دالغارك آراسنده قالدی وبر داه اوني قالفه مادي .

علي حفيظك چيفتلكني صاتين آلان آلان آدام ، بركون دوه سنه صو ويرمك ايچون باغچه به چيقدی . دوه ، باغچه دن كچن دره نك كنارنده كي قومساله بورتي صوقاركن علي حفيظك خاني دره نك بياض قوملري آراسنده غريب بر باريلتي كوردی . ياقلاشدي . الكم صاغما رنگلريني عكس ايتديرن بر طاش اولديغني آ كلادی بر طاشي آلدی . اوداسنه كتيردی .

چو جوغك پارماقلىرى آراسىدىن دو كولىدىكى كورور. چىقتلك اسكى صاحى، آتون حر صيله طوتوشوردى. حال بوكه آتون، اونك النك آلتىده ايدى. واوكا اوني آلتىدن باشقه برشى دوشمه يوردى. اوزماتىدىن برى او چىقتلك برقاچ دونوملك يردى تام اوتوز سكر ميلون دولارلىق آتون چىقاريلدى. سكر سىنه قازار اول بوقونفرانسى او چىقتلك يرنده تاسيس ايدىلن شهرده ويردىكم صيراده بكا آكلاندقلىنه كوره چىقتلك اوچده بر قىسمه متصرف اولان آدم، اويقو زىمنى ده داخل اولايىنى حالده هراون بش دىقهده بر يوز يكرى دولارلىق آتون مبلنى سىنه لرحه مدت قازانمش دورمش. سىز وىن بويله بر قازانچى جىمونيته ايسىردىك - اكر بونك قازانچ وىركوسى اولمسه ايدى !

فقط بوندن داها پارلاق بر مثال بوراده تصادف ايتدىك. «په نىلوانيا» ده بر آدم واردى. براز اول آكلاندىم آدم كى اوده النده كى چىقتلكى بركون صاىدى. فقط صاىمادىن اول «قانادا» ده پىرول ايشلرله مشغول اولان عمجه زاده سى نىزدنده برايش بولمغه قرار ويردى وبونك ايچون عمجه زاده سىنه مراجعت ايتدى. كورويورسكزكه، افندىلر، بو چىقتلك صاحى بوس بوتون دلى بر آدم دكلى. خار، هيچ دكلى. باشقه برايش بولمادىن چىقتلكى الدن چىقارمادى. (دنياده الله باشقه برايش كچىرمه دن كندى ايشى ترك ايدىن آدمادىن داها آيدال كىمه بىلمه يورم.) كندى سىنه بر ايش ويرمه سى ايچون عمجه زاده سىنه مكتوب يازدىنى زمان عمجه زاده سى كندى سىنه: پىرول ايشلرى حقنده هيچ برشى بىلمه ديكك ايچون سكا برايش ويرمه م. «ديه جواب ويردى. بونك اوزرىنه اسكى چىقتكى: «اوكره نه جكم» ديدى وپىرول ايشلرى حقنده بويوك بر جهد ايله تدىقلىرده بولومغه باشلادى. اوزون اوزادى تدىقلىردن صوكرا نهايت پىرولك نه به بىزه ديكى، قوقوسى ناصىل اولدىغى، طادىنى ناصىل تصفيه ايدلىكى اوكرندى. وصى كنده عمجه زاده سىنه مكتوب يازدى: «پىرول ايشلرىنى آرتىق اوكرندىم.» ديدى. عمجه زاده سى ده جوابا: «بك اعلى، كلىكز.» ديه يازدى.

بونك اوزرىنه چىقتلك صاحى چىقتلكى، قىصبه نك دىقلىرنده كى قىده نظراً كىرسىز اوله رق تام 833 دولاره صاىدى. قانادايه كىتدى. چىقتلكى آلان آدم، بك آز زمان صوكرا حيوانلره صو ويرمك ايچون تدبىر آلمغه باشلادى. بو صيراده كوردى كه چىقتلك اسكى صاحى دره نك كنارىنه صوسط حنك براز يوقايسىدىن باشلامق اوزره بويوك قالاصلرله سد چكديرمش. بوسد، كناردن صويك ايچنه صىزان وحيوانلرى صويه ياناشمقدن منع ايدىن فنا قوقولو برمايك صويه قارىشاماسنى تأمين ايدىيوردى. سد ياپىلنجه فنا قوقولو مايمك صىزماسىنه مانع اولدىنى ايچون حيوانلر تردد سىز دره دن صو ايچى بىليورلدى. فقط چىقتلك قانادايه كيدى اسكى صاحى، دره نك كنارىنه بوسدى چكمله چىقتلك صاىلماسىدىن اون سىنه صوكرا په نىلوانيا طبقاتچىلرىنىك يوزمىليون

دولار قىمتىده تخمىن ايتدىكلىرى، درت سىنه اولده طبقاتچىلرىنىك بىك مىليون دولار قىمتىده اولدىغىنه حكم ويردىكلىرى پىرول متبىدىن تام يكرى اوچ سىنه استفاده دن محروم قالدىغىنك فرقه ده دكلى. بوكون «تيتوس ويل» شهرىنك و «پله زىنه وت ويل» وادىسك بولوندىنى اراضى په سىنه لرحه تملك ايتمش اولان او آدم، كويا پىرول ايشىنى تدىق ايتمش و او موضوع اوزرىنه بىلمه سى لازم كلن معلوماته صاحى اولمشدى. اويله ايكن النده كى پىرول معدنى خزىنه سى، معناسىز يره، 833 دولاره صاتارق قاناداده پىرول متبىلرنده ايش آرامغه كىتدى !

بو خصوصده ايشىتىكم اك اى مثالده ژاقوب آستوردى. بىليرسكزكه آستور عائله سىنك مالك اولدىنى ثروتى آستور، نوبورقه ده ايكن طوبلامشدر. او آمريقايه اوروپادىن كلىدىكى زمان يول پاراسى بورج ايدىنه رك بولمشدى. جىبىنده هيچ بر پارا بولونمايان بو فقير چو جوق بر «پرسىپ» سايه سنده آستور عائله سىنك ثروتى وجوده كىتدى. احتمال كه بوكىجه آرا كرده بولونان بعضى كىنجلر بكا: «اى اما اونلر ثروتلىنى نوبورقه ده طوبلايه بىلدىلر. فىلادلفياده بو ثروتى طوبلامق كىمكىمىدى؟» ديه جىكلردى. افندىلر، نوبورقه ده كى 107 مىليونه رك 1889 تارىخىنده كى حسابلىرىنك تدىقلىدن چىقان اىستاتىستىقلر اوزرىنه «ژاقوب رى ئىس» طرفىدىن يازىلان شايلان حىرت كتابى بىلمه اوقودىكزىمى؟ بوكتابى اوقورسه كز كورورسكزكه 107 مىليونه رك آنجا قىدىسى ثروتلىنى نوبورقه ده طوبلامشدر. 107 مىليونه رك 67 سى 3500 دن آز نفوسلى قىصبه لرده زىنكىن اولمشدر. زىنكىن اولما كرايچون شوراده وبابوراده بولونما كزكه، فلان وفلان كىمه اولما كزكه تأثىرى يوقدر. اكر سىز فىلادلفياده زىنكىن اوله مازسه كز هيچ شىبه سىز نوبورقه ده اوله مازسكز. ژاقوب آستورك ياپدىغى هر كس، نره ده اولسه ياپىلر. بركون بر شابقه مغازه سى اداره ايدىلر، مستر آستوردن پاره استقراض ايتشدر، مقابلنده مغازه لرى تهرىن ايله مشلردى. فقط شابقه مغازه سى استقراض ايتدىكى پاره لك فائضى ويره جك مقدارده صاىش ياپما يوردى. مستر آستور، نهايت مغازه نك اداره سىنه اشتراك ايتدى. عىنى آدملر، عىنى مغازه وعىنى سرمايه ايله ايشه دوام اولونه جقدى. او، دىكرلر سىنه سرمايه اوله رق بر دولار بىله ويرمه دى. مغازه صاحبلرى پاره الله ايتك ايچون شابقه صاىقى مجبور ايتنده ايدىلر. بركون مستر آستور، دىكر شرىكلرىنى اولجه اولدىنى كى مغازه ده راقه رق كندىسى طيشارى چىقدى وىر پارقه ك كولىكه بر كوشه سنده صىرالرك برىنه اوتوردى. مستر آستور، اورادىن كلوب كچىن قادىنلرك شابقه لرىنى تدىقه باشلادى. بو ايشله اوغراشان هانكى ارلك زىنكىن اولماز ! مستر آستور، پارقه ده اوتوروركىن اوموزلى آرقه په مائل، باشى دىك، كوزلى - هر كسك كندى سىنه باقىغىنه اهمىت ويرمه يورمش كى - ايلرى دوغرو متوجه بر قادىن كوردى درحال شابقه سىنى تدىقه قوبولور وىركوز باقىشيله شابقه نك يچمى، تزييناتىك رىنكلرىنى، توبلىرىنك وضعىنى تىبىت ايدردى. اوندن

صوكرا مغازه په كلىر و شرىكلرىنه: «هان شىمدى جامكانه شو يچمده بر شابقه قوبىكز. چونكه براز اول بويىم شابقه يى سه وىن بر قادىنه راست كلىم. بن تكرار كلنجه په قازار باشقه شابقه قوبىكز.» دىردى. بونك اوزرىنه تكرار مغازه دن چىقر وىنه پارقه ده اوتوروردى. بوسفر او كندى باشقه يچم، باشقه شكلىده، باشقه رنكه ده بر شابقه كىمىش باشقه بر قادىن كچدى درحال مغازه په دوز: «شىمدى جامكانه شو يچمده بر شابقه قوبىكز.» ديه تنبيه ايدردى. آرتىق مستر آستور، مغازه نك جامكانى باشدىن باشه مشرىنى قاجىراجق مناسبتىز شابقه لره دولدوروب اوندن صوكرا مشرى باشقه مغازه په كىدىور ديه فرباد ايتمه يوردى. آرتىق بر قادىنك سه ووب كىمه ديكى هيچ بر شابقه مغازه ده نه ياپىليور، نه ده جامكانه قونولويوردى. بونك اوزرىنه مغازه په درحال پر مشرى هجوى باشلادى. بو صورتله نوبورقك اك بويوك تجارخانه لرىدىن برى تاسىس ايتمش اولدى. حالابوتجارخانه، نوبورقك اوچ بويوك تجارخانه لرىدىن برى در. تجارخانه نك ايشى اسكىدن بك فنا كىدىيوركن ژاقوب آستور اوني زىنكىن برحاله كىتدى. بونى تجارخانه نك اسكى صاحبلر سىنه فضله پاره ويرمكه دكل، قادىنلرك اك چوق هانكى يچم شابقه لرى سه وىدكلىنى كشف ايتمكه الله ايتدى. سىزه تأمين ايدىرم كه بر آدم شابقه جىلقدى موفق اولورسه دنيانك باشقه هرهانكى ايشنده محقق موفق اولور.

بر آزالق «ماساچوسىت» داخلىده «هينغام» شهرنده ايشى سىز فقير بر آدم واردى. اوندى تىبل تىبل اوتوروردى. نهايت بركون قارىسى دايا نامادى. قوجه سىنك خارجه چىقوب برايش طوعاسنده اصرار ايتدى. آدامجىز «ماساچوسىت» ده ياشادىنى ايچون قارىسىنه اطاعت ايتدى. اودن طيشارى چىقدى. ساحلده اوتوروركىن وقت كچىرمك ايچون تحتهدن بر اوبونجا قى ياپدى. آقشام اوزرى ايكى چو جوغىدىن هربىر بواوبونجاغى الله ايتك ايچون بر بيله قاوغايه باشلادىلر. آدامجىز آزالرىنى بولق ايچون اوبونجاغك بر عىنى داها يايغىه مجبور اولدى. ايكىنجى اوبونجاغى ياپدىنى صيراده قومشورلردىن برى ياننه كلىدى. وكندى سىنه: «ايچون اوبونجاغ ياپوب صاىمايورسكز؟ بونكه پاره قازانرسكز.» ديدى. «اى اما نه كى اوبونجاقلر يايهيم؟» دىنجه قومشوسى: «كندى اويكزده چو جوقلرىكز يوقى؟ اونلره صوريكز. نه كى اوبونجاقلر ايتسه يورلرسه او اوبونجاقلرى ياپىكز.» ديدى. مارانغوز: «بو تجربه دن نه چىقار ! بنم چو جوقلرم باشقه، ايل عالمك چو جوقلرى باشقه..» ديه سويلدى. فقط قومشوسىنك سوزلى قافاسنده ايز راقشدى. ايرته سى كونى قىزى مارىنى چاغىردى. كندى سىنه: «نه كى اوبونجاقلر ايتسرك باقىم؟» ديه صوردى. قىزده ايتسه ديكى اوبونجاقلرى برر بر صايغىه باشلادى: بىك ايچون ياتاق، لاوابو، بىك آراباسى، بىك شمسىه سى... داها بر جوق شىلر ايتسه دي.

بو صورتله او فقير آدم، كندى چو جوقلرىنك رايىنه مراجعت ايدىرك، كندى اوندى، على العاده

حقوق ؛ 12 - اعتقادات ؛ 13 - خلق طبایعی ؛
14 - خلق ادبیاتی ؛ 15 - خلق شعری (شائسونلر،
دانسیر...) ؛ 16 - حکایه‌لر ؛ 17 - خلق تماشایی ؛
18 - آلاماقلر ؛ 19 - خلق دیلی (دیالوگ‌نولوزی ،
معمارلر ، ضرب مثلالر ...) ؛ 20 - اسملر (محل ،
وطن ، عائله، آله ... اسملری) ؛

بوراده اولکیلرینه نسبتاً کنیش برسه‌جه‌نک
موجود اولدینی آشکاردر. وان ژنه‌پ ، صوکنجی‌ی
ترجیح ایتک ایچون سبیلر صایور : اولاً تامدر ،
فولقلور داخنده اولان هیج برشی بو قادرودن
خارج قالامشدر . صوکر اتمکن اولدینی قادیار شائیتک
ترجمانیدر . بوراده وان ژنه‌پ مهم برنقطه‌یه اشارت
ایدیور : بو چرچیوه‌لری مختلف مملکت مدققلری ثابت
عد ایتمه‌لیدرلر ، عمومی اساسلره طوقونلماق شرطیه
ایستیلین شکل ویرله‌بیلیر . اساساً بونک ایچوندکه
هؤلف ، « تصنیف » تعبری یرینه « قادرو » کله‌سنی
قوللانیور . زیرا قادرو ، دها چوق قابل تبدیل
ونواعبار ایله آلاستیکیدر .

هره‌انکی بر فولقلور اصولی قبول ایدنجه محقق
حرفی حرفنه اواصوله صادق قالمق ضروری یوقدر .
مختلف اصوللری تدقیق ایدرسکز ، خصوصیه تالی
تقسیملرده باشقه‌مدققلرک اوللری ایشکزه یارایه‌بیلیر .
مثلاً هوفانک (خلق شعری) نه عائد قادروسنی ،
فرانسز میلیه‌ن - Millien ک ویا تره‌بوک Trébueq ک
تالی قادرولریله توضیح وتوسیع ایتک قابلدیر . وان
ژنه‌پ ، بوراده میلیه‌نک خلق شعری قادروسنی
فید ایدیر :

I. — قصه‌لی شریقلر ؛ II. — فاجعه‌لی شریقلر ؛

بونلردن برنجیسنک چرچیوه‌سی ایچنده (آ) خیالی
ورومانسک موضوعلر ؛ (ب) حرب و غارنیزون
موضوعلری ؛ (ج) عائولی موضوعلر و ماجرالر ،
(د) اکلنجه‌لی موضوعلر ؛ ایکنجیسنک چرچیوه‌سندنه
ایسه (آ) دینی موضوعلر و معجزه‌لر ، خارقه‌لر ؛
(ب) افسانوی مرثیه‌لر ، فاجعه‌لر و دراملر ؛ (ج) جنائی
مرثیه‌لر ؛ (د) تاریخی شریقلرک بولندیغنی کوریورز .
بوراده‌ده حصاد ، ازدواج ... کبی آیین شریقلرینه
یر ویرله‌مشدر . اوزمان باشقه برقادرویه مراجعتله
بونقصانمزی تاملارز . وان ژنه‌پ ، هرشیدن اول
محقق بر اصولک بوتون اساسلرینه طاقیلوب قاله‌نک
فائده‌سز اولدیغنی ، خلق بیلکیجیک غایه‌یه قاووشمق
ایچون هر اصولدن ، هر قادرو و چرچیوه‌دن - آنا
نقطه‌لری اخلاص ایتمه‌ک شرطیه - استفاده ایدیله-
بیله‌جکنی ، وایدا لازم‌کلیکنی سولک ایسته‌یور .
آنادولو فولقلورینی تدقیق ایدنلر ، شبهه‌سز ، غربک
فولقلور یستلرینه مراجعت ایده‌جکلردر ، اوزمان
وان ژنه‌پک بومظالعه‌سنگ لزوم واهییتی کنیدیلکندن
بالتجربه آ کلاشیلاچقدر .

احمد ضلیل

خلق بیلکیسی

III

ترقیه‌ قادرولری

جانلی قسم چوق تالی بر موقع اشغال ایتکده‌در .
تقسیمک اساسی درتدر : 1 (کوک وسماء ؛ 2) دکر
وصولر ؛ 3 (حیوانی ونسائی عالم ؛ 4) تاریخ
وخلق ... بونلردن هربری ده آیرجه‌بووک وکوجوک
قسملره آیرلده‌در . وان ژنه‌پ ، بو تدقیقاتک
آراسنده فولقلورک موقعک پک آز اولدیغنی ،
بو قادرونک زمانده پک آز تأثیر ایتدیکنی سولیه‌یور .

ایکنجی قادرو ، انکلز فولقلور جمعیتنه عائددر .
مانوئل ، 1914 ده شارلون بورن - Ch. Burne
طرفندن تنظیم ایدیش اولوب اساسی آتئوغرافی‌کدر .
قادرو ، درت بووک قسمدن عبارتدر :

- 1 (اعتقادات ؛
- 2) عادات ؛
- 3 (حکایات ،
- 4) ترمینولوزی ؛

بونلردن هربری فرعی تقسیملره معروضدر .
برنجی قسمی اون کوچوک قسمدن عبارت کوریورز :
کوک وسماء ، نبتی دنیا ، حیوانی دنیا ، بشری
دنیا ، انسان طرفندن معمول اشیا ، روح و آخرت ،
فوق البشر مخلوقات ، تقال ، سحر ، خسته‌لق وخلق
طبائی . ایکنجی قسمده بش کوچوک چرچیوه وار :
سیاسی و اجتماعی مؤسسه‌لر ، حیات آیتلری ، مشغله‌لر
وصناعتلر ، تقویمی بایراملر ، اویونلر و سپورلرله
ا کلنجه‌لر .

اوچجی ودرنجی قسملر چوق کنیش اولوب
بوتون ادبی ، بدیی ، لسانی ، دینی فولقلورنی احتوا
ایتکده‌در . وان ژنه‌پ بو قادرونی اولکندن دها
واسع ، دها علمی بولیور : شبهه‌سز غایه‌عینی دکلدیر ،
شارلون بورن ، بونکله یالکیز موضعی آرایجیلره‌دکل ،
عالم‌رده عمومی اساسلر ویرمک ایسته‌مشدر .

اوچجی قادرو ، هوفان قره‌یه‌ر - Hoffman
Krazer ک یاپدینی ، وکنیدیسنگ اثری اولان
(فولقلور بیلوغرافی ییلی) ایچون اساس قبول ایتدیکنی
قادرودر . هوفان ، بوراده یکرمی حرکت نقطه‌سی
تعین ایدیور ، تالی و فرعی تقسیملردن محتندیر .
بواساسلر شونلردر :

- 1 — عمومی اساسلر (بیلوغرافی ، اصول .)
- 2 - قریه ؛ 3 - ابنیه ؛ 4 - آشپ ؛ 5 - اشارتلر
(ملکیت مارقه‌لری) ؛ 6 - خلق صنعت و تکنیکی
(هیکل‌تراش ، منسوجات ، اخشاب و معدنی مصنوعات ...)
- 7 - خلق روحیاتی ؛ 8 - البسه و عناصری ؛ 9 -
غدا و مشروبات ؛ 10 - عادات (طوپلانلر ،
اویونلر ، اویونجاقلر ، غننه‌لر ...) ؛ 11 - خلق

مشاهده ، مقایسه عمده‌لرینی قوللاندقندن صوکر
آله ایدیلن خلق بیلکیسی مالزمه‌سی اوزرنده ، بز
بوکی تدقیقلره سوق ایدن غایه‌نک ایجاب ایتدیردیکنی
اوچجی خطوه‌ی آتجه‌ز : تصنیف . نباتیجی ،
کوردیکنی نباتلری وچیچکلری مفکره‌سندنه دارماداغین
برصورتده بولاندورمایور ، اونلری فصیله فصیله ترتیب
آلته آلیور . خلق بیلکیجی ده بو خط حرکتی تعقیبه
مجبوردر .

اساساً دها بوکی تدقیقلره باشلامادن اول ،
ترتیب پلاننی تنظیم ایتک کرکدر . مدقق ، کنیدیسندن
مقدم بوکی تدقیقلرک ناصیل یاپیلدیغنی آراشدرمالی ،
او چرچیوه‌لری بولمالی ، کنیدیسنه اویغون کلنلری
انتخاب ایتلی وتطبیقاتنه باشلامالیدر . وان ژنه‌پ ،
ششمی‌یه قادیار فرانسز ، انکلز ، آلمان فولقلور
عالمه مخصوص اولقی اوزره باشلیجه اوچ نوع
قادرو ذکر ایدیور . بونلردن بریسی فرانسز خلقیاتجیسی
پول‌سبیلو Paul Sebillot یه عائددر . بو مدقق ،
خلق بیلکیسنه عائد تدقیقلرده‌کی حرکت نقطه‌لرینی
چوق کنیش طوتیور ، مادی ومثبت علومه عائد بوتون
تفرعاتی ادخال ایدیور ، اوقادارکه بونلرک آراسنده
اصل خلق بیلکیسی ، کتله‌نک معنویتنی اداره ایدن

اودوندن (چونکه کراسته آلمغه پاره‌سی یوقدی)
« هینعام » ک برچوق سنه‌لر بوتون دنیا ده شهرت
قازانمش اولان صاغلام و بویاسز اویونجاقلرینی وجوده
کتیرمه باشلادی .

بوآدام ، اویونجاقلری کنندی چوجوقلری ایچون
یاعش ، صوکر اونلرک عیننی وجوده کتیره‌رک اویته
متصل قوندره‌جی دکاننده صاعغه باشلامدی . اول
آز قازاندی . براز صوکر قازانجی براز دها تزايد
ایتدی . بوآدامک بوکون یوز میلیون دولار ثروتی
وارددر . بو ثروتی اوتوز درت سنه ایچنده ویر
« پرنسپ » سایه‌سندنه اله ایتشد . او پرنسپ‌ده
شودر : برآدام ، کنندی چوجوقلری اولرنده
نه‌سه‌ویورلرله باشقه‌لرینک چوجوقلری ده کنندی
اولرنده اونی سه‌وه‌رلر دیه دوشونعلی و باشقه‌لرینک
قلبی حقنده کنیدیسنگ ، رفیقه‌سنگ وچوجوقلرینک
قلبدن پای ییچهرک حکم ویرمه‌لی‌در .

هره‌انکی براعمالاتخانه‌ده موفقیت ایچون باشلیجه
عامل بودر . اما دییه‌جکسکرکه : « بوآدامک ایشه
باشلارکن هیج سرمایه‌سی یوقیدی ؟ » اوهت ،
واردی : برچاقی . فقط بونک ایچون پاره ویرمشمیدی ؟
اونی بیلیم‌یورم . .

ترجمی : اصحابه